

קומיסריו מחולחל שיצא משם רכוב על סוס לבן ובידו דגל לבן גדול. ששים טוראים סודניים נכנסו למבצר בסך, מתוך הרחבת-צעד, וחיוך של לגלוג על שפתותיהם, כדי לפרוק את הנשק מחיל המצב.

הוקראה הכרזת הקיסר ו-400 אנשי חיל המצב נודדו והצהירו כי יש את נפשם להספח לצבא הקיסר.

אותו לילה פרץ אל היו הסרג'נט בֶּרֶק, ששיחק כמגן מרכזי בנבחרת אוסטרליה לכדור רגל, ופנה אל היו בשאלה ברורה ונמרצת: «מי זכה במלחמה ארוכה זו, סיר, אנו או הם?» «דומה כי אנחנו זכינו», ענה היו מתוך תנומה. «פני הדברים דווקא מעידים על ההיפך מזה», ענה בֶּרֶק, משך אחריו את היו והביאו לחדר רחב ידיים, בו התפרקו להנאתם קצינים איטלקיים, איש איש עם ידידתו החבשית. הנה כי כן היתה לפנינו, בזעיר-אנפין, פרשת-הקץ של קיסרות-בֶּרֶק.

נ. ל. סמיר

לקח הגריליה בחבש

פרשה אחרונה

בשלהי מרץ 1941, כשהאיטלקים רותקו לחלוטין אל קרן, אדיס-אבבה ודברה-מרקוס, מצודות אשר אף הן היו עתידות ליפול במהרה בידי הבריטיים, — רק אז אפשר היה לבחון את התוצאה של מסע-המלחמה — הסדיר והבלתי-סדיר — שנערך באיטלקים מגבול סודן, ולחשב בדיוק כמה מחצה התנועה הפטריוטית מכוחות התנופה הכללים של האויב.

ליד קרן ואמבה-אלג'י, שם ניפץ הקאיד את חילות אריטריאה שנשתיירו ואת חיל המצב של אדיס-אבבה, — חוסלו שבעים ואחד בטליונים של צבא-איטלקים וילידים. הלחץ היה כה חזק עליהם עד שכל דיכויזית הגרינדירים של סבזיה, פאר-חייליה של האימפריה האיטלקית, נמשכה צפונה והושמדה בידי הארמיה של סודן.

באיזור ההתקוממות הרחב של שבטי אמחרה, המשתרע מאום-הֶגֶר שבגבול הסודני עד אדיס-אבבה, רותקו על ידי הפטריוטים ו«מחנה גדעון» חמשים וששה בטליונים מצבא האויב, ועשרים וששה בטליונים של «החולצות השחורות» בכלל זאת. וגוסף על כך — «בנרות» לא-סדירות במספר רב, אשר שימשו גם לפקוח על הבטחון הפנימי, וכן הבטליונים שפעלו כנגד חילות-ההודים שלנו ליד מְטִימָה.

חלק מכוחות אלה, בעיקרם «החולצות השחורות», שכנו בערים הגדולות, כגון אדיס-אבבה ודֶסִיָה, כדי להגן על האוכלוסיה הלבנה. כמה לא הוכשר כוח זה למלא תפקיד אחר כלשהו, על כך ניתנה הראייה כאשר גלכדו שתי ערים אלה בקלות מפתיעה על ידי הצבאות הבריטיים, שנפלו במספרם ממנו. ואז נתגלתה לעין המטרה היסודית בכל אירגון «החולצות השחורות» במזרח אפריקה, והיא: דכויים המוחלט של החבשים ושעבודם.

ברם, ריכוזי הצבא בעיקרם היו במרכזי המרד הראשיים: בגוג'אם ובבֶּגְמֶדֶר (גונדר). בגוג'אם החזיקו ששה עשר בטליונים מילידי המקום וארבעה בטליונים של «החולצות

* תוארו, בערבית, של מפקד הצבאות בסודן (הגנרל פלאט). — המער.

השחורות». אלה היו המחזות בהם לא פסקה מלחמה באיטלקים מאז 1937. והוצאות המועטות מאוד שהוצאו על צבאו של וינגיט ועל תעמולה מצאו צידוקן בזה, שכוחות אויב מרובים כל כך רותקו למקום עמדתם.

המתור שנקט וינגיט היה לא להספיק תחמושת לפטריוטים לפי דרישתם, אלא להדגים לסניהם דרכי מלחמת-גרילה. לימים, לאחר שובו מחבש, ביקשתי כי יסביר לי את עקרונותיו בשטח זה, והוא הראה לי והנה הם כבר כתובים בידו על גליון.

המתודה הנפסדת

בהכנסו לתוך המחוז, בא המפקד במגע עם המנהיג הפטריוטי המקומי, ומעורר את לבו ושואלו אם יוכל לסייע לו באחת הפעולות. הפטריוט עונה מיד שזה ראש מאוייו, אלא שאין לו נשק, כסף ותחמושת. המפקד שואלו כמה דרוש לו. הלה נוקב מספר שאינו מתקבל על הדעת.

המפקד מבטיח לו חלק מזה, מוסר לידו את אשר הובטח לו ומחכה לתוצאות. ותוצאות אין. ואם אפילו ישב עצמו בסביבה ויבקש לנהל את הפעולה בגפו מתוך כונה לעודד את הפטריוט למאמצי-מעשה, — עדיין התוצאות הן אפס; או הודעות-שוא על פעולות-כביכול.

הפטריוט טוען כך: «נראה כי אדם זה זקוק לעזרתי (שהיא דלה למדי) עד שהוא נכון למסור לידי נשק, אף שברי לו כי איני יודע לשמש בו כהלכה. משמע, איפוא, שאין עמדו טוב ממני. משמע שאין לו מי שילחם לו, שכן גאות לשחדני בעין יפה. נמצא שמצבו חלוש למדי, ויתכן כי יוכה. אם יקרה כזאת הרי שגם אני אפנה בגחלת זו. יש כאן טענת היפה לישיבה בחיבוק ידים ולבלתי הלחם, אך אינה סיבה לסרב לקחת את אשר הוא מציע. אמת, רוצה הייתי לסייע למען הענין הגדול, ואין מקום לחשוד כי אבגוד בו. אך עלי לראות את הדברים כהיותם. וכי למה זה אמות ללא צל תקוה של נצחון? ועלי מכל מקום לדאוג למשפחתי ולכפרי. סבורני כי מכל הבחינות ניחא לי לקבל ברצון את הסעד בתורה, למען יהיה הנשק בידי למשמרת לימים יבואו, שמא שאוכל לצאת בכסחה נגד השונא המשותף, ובינתיים אלמד ידי להשתמש בו מתוך שאישיב אחת ולחמיד את הסכסוך שלי עם פלוני בענין המים».

המתודה הנכונה

המפקד נכנס למחוז בלויית שדרה קטנה, אלא שהרכבה יעיל ביותר, הנושאת עמה כלי-נשק וציוד מודרניים — אלא שאינו מוסרם לאיש. בפגשו את הפטריוט הריהו פונה אליו באמרו כי בא להלחם למען הענין המשותף. אך עם זאת הוא שומר על אורת-הסוד שמסביב למעשים שיש בדעתו לעשות. הפטריוט שואל מה עליו לעשות. המפקד משיב: «חן לי אספקה אשר אשלם בעדה מחיר הוגן, והמצא לי את הידיעות הדרושות».

הפטריוט פונה לדרכו ומהרהר בלבו: «מזור, צבא זה דל במספרו, אך אין ספק שכוחות גדולים עומדים מאחוריו. אחרת, לא היה בוטח בעצמו כל כך. תמהני מדוע לא ביקש את עזרתי? מוטב כי אשמור את צעדיו».

בלילה עורך המפקד התקפת-ליל מוצלחת. למחרת בא אליו הפטריוט ואומר: «מדוע לא הגדת לי כי יש בדעתך להתקיף? יכול הייתי לעזור לך הרבה».

«חן-חן, אבל נשק אין עמך ואף אינך חייל. ומכל מקום, בשלמה עליך להיהרג? זוהי מלאכתנו אנו».

«לא כי, חייל אני מבטן ומלידה, והנני נלחם באויב מזה שנים, רק אמור-נא מה עלי לעשות ואראך במה כוחנו גדול».

«אך אין כל נשק ותחמושת בידך, ואני לא אוכל לחלוק עמך».
«אמת הדבר, דלה היא התחמושת אשר ברשותי, אך ברצוני להשתמש במעט הזה לטובת דגלי».

«גיחא, בוא עמדי עם שקיעת החמה. הנני יוצא לסייר את הסביבה ויתכן כי אמצא לאנשיך מלאכה לתועלת. אולם את משפטי אוציא עליך רק לאור התוצאות. ואם תרבה באנדרלמוסיה שוב לא אוסיף להשתמש בך».

התוצאה – הפטריוט שש אלי קרב, בערנות ואדיקות. הוא רואה במפקד את מנהיגו. זכות גדולה היא לסייע לו.

היוצא מזה, כי לשם הקמת צבא-מתקוממים הגון שומה עליך לשגר למקום גוף-צבא מובחר, שיחולל מעשי גבורה ועלילה, ולא רוכלי נשק ומזומנים... או אז יש לקוות כי כל גבר אמיץ, המזדמן לך בכל זאת לעתים רחוקות, יתעורר ויצטרף אלינו לסכן נפשו לעזרת עניננו. וזה עיקר.

כל המותר – סופת-סער של אנשי-שבטים, כפריים מזויינים ברמחים – כל אלה כמוהם כקליפת השום.

כך דרכו של וינגיט: ברק-מחשבה, בִּטְחָה – וצודק-למחצה.

סיכום-דבר

פרט חשוב ועיקרי הוא החסיר באותה התרומה שתרמו פטריוטי-חבש להשגת המטרה. ידאי, סופת-ההסתערות של השבטים, אכרים ברמחיהם – כל אלה אינם ולא כלום. אך הלא האיטלקים, במעמקי לבם, לא הביטו על כל זה כעל אין ואפס.

הם שלטו על קשרי התחבורה במדינה ע"י כך שהחזיקו כך וכך בטליונים בנקודה A וכך וכך בטליונים במקום B. בדרך זו מצאו ידם למנוע את החבשים מלהתכנס, מלהתארגן בגדם, ומלקבל מידינו את התחמושת והאימון הדרושים. אם יפגו את A הרי כל האיזור הזה יצטרף בגלוי אלינו; באיזור הסמוך היתה מתחילה התסיסה, והתקפות תיערכנה על דרכי התחבורה; הבריחה מחילות הילידים תלך ותגדל לאחר שיתחוויר להם כי באיזור שמעבר לגבול נמצא שלטון מתוקן, וכי בזנחם את האיטלקים לא יפרקו מהם מיד את רוביהם, סגיניהם ומכנסיהם. והרי שהאימה הזאת מפני «כדור-שלג» פטריוטי שילך ויתרחב (קרא לזה כאשר תקרא: הסתערויות-שבטים או כיוצא בזה), היא שהכריחה את האיטלקים להחזיק חמישים וששה בטליונים בשטחי אמהרה, – והיא שדיכדכה את רוחם של הללו.

בואו של «גדעון» שימש מעין גורם חימי ממים לכל המצב הזה התלוי ועומד. בטליון-הספר מעל לכל, ואחריו – הבטליון החבשי השני, הם שהיוו את «חוד-החנית» בהתקדמות דרך חבל גוג'אם, אשר בלעדיהם לא היתה באה לעולם. הם התקדמו במהירות כזו עד שנבצר מאת וינגיט לארגן שיתוף פעולה עם הפטריוטים האיטיים, שלא הוכשרו מעודם להתיצב לקרב ברגע הנקוב בתכנית. לפיכך, שיטה מופתית זו, שהוא כה מצדד

בזכותה, היתה למעשה כפויה עליו, וודאי שהיה מאבד את זמנו (תקלה חמורה ביותר בשעת מלחמה) אילו נקט שיטה אחרת.

מכל מקום הצליח היו והפטריטים שדן כבר לימדם לשחף פעולה, עם כוחו המוסרי של הקיסר מאחרי גבו, ללכוד ברשתם חמישים וששה בטליונים מצבא האויב, שאילולא כן היה אפשרי לאויב להשתמש בהם בקרן נגד חילותינו הסדירים. הפטריטים הביאו לנו תועלת עצומה. כשם שחבש לא היתה קמה לתחיה לעולם אלמלא נשפך דמם של בריטים, הודים וסודנים על צוקי הסלעים הקודרים, כך לא היתה גם בריטניה מסיימת במהירות רבה כל כך את מסע-חבש ומשחררת את דרכי-תחבורתה החיוניות אילמלא התנועה החבשית. »71:56« אינה חלוקה בלתי-הוגנת של אותה הזכות שיש לזקוף על חשבון שני הצדדים. אלה הם חישובים בעלי ערך, משום שנודעת להם חשיבות לגבי עתידם של דרכי המלחמה בכללם. מסע-חבש היה מעין מסע-נסיון שנערך על גבי שולחן-חול, — מבלי שהועמדו כאן בסכנה חילות רבים של הקיסרות, באותה צורת מלחמה שיהיה עלינו לקדש נגד כל המעצמות המדכאות את האוכלוסיה הנכבשת, כגון בחבש, ואשר החלו לראות (כאשר החלה גרמניה בשנת 1941) בבני-בריתן המשועבדים בשר תותחים.

עם קריאת ספרו של ג'. ל. סטיר

כמה מחשבות מתעוררות בלבו של קורא ארץ-ישראלי לאחר שעין ב-Seald and Delivered. וקודם כל — טוב לקבל דרישת שלום מידיד, דרישת שלום ע"י איש פיקח וחודר לעיניים כסטיר. וטוב לדעת שהידיד, אף על פי שאיננו בינינו, עושה משהו, ומשהו גדול וחשוב, לענין המשותף.

„ברק-מחשבה, בְּמָחָה — וצודק-למחצה“ — כדבריו של סטיר. כאילו מקצוע המלחמה וביחוד מקצוע מלחמת-הגרילה, הוא מדע מדויק, ואפשר להיות בו צודק צדק מוחלט! אלא שמפקד מחויב להיות משכנע. לידיד היה תמיד כוח-שכנוע — ויש לקוות שגם כיום, בכל צעדיו משכנע הוא.

במשך המלחמה הזאת כבר צצו אישים בולמים בין מנהיגי המלחמה שבמחנות השונים. ניתן לומר שיש כבר מצביאים אשר את פעולותיהם אנו מכירים „על פי כתב-ידם“. הפעולה נגד קוי האספקה — „סוסו“ של וויול; התכסיסים רבי הגוונים של רומל (להבדיל); ההתאפקות בניצול-הרזרבות של טימושנקו; כוחו של „מונסי“ למצוא פתח להפתעה במצב שנדמה שכל הפתעה היא בלתי-אפשרית בו. גבורו העיקרי של הספר אשר לסטיר — אינו נמנה עדיין עם אלה שעליהם כותבים יום-יום. המלחמה מצאה אותו כשהוא קפטן, הוא עלה מהרה בסולם הפיקודי, הגיע לדרגת בריגדיר, ועוד דרכו לפניו.

אבל אם נרצה לתאר מפקד אידיאלי במלחמה מודרנית, הרי לפנינו הסגולות המזדקרות מתוך סיפורו של סטיר. אם צרף לזה מה שאנו יודעים על „הידיד“, תקום לעינינו דמותו של מפקד למופת.

יש אומרים כי מפקדי המגנים הגרמניים, כשפרצו את קוי הצרפתים, קבלו פקודה בנוסח זה: „תעשה את הדבר הנכון ביותר. תעשה את הדבר הנכון. תעשה את הדבר שאינו